

Celem projektu „Pojcie dylematu w etyce prawniczej i edukacji etycznej prawników”, który zostanie opracowany przez sześcioposobowy zespół reprezentujący różnorodne środowiska akademickie oraz podejście badawcze jest zrekonstruowanie pojęcia dylematu u wybranego w etyce prawniczej i edukacji etycznej prawników. Trudno dziś nie zauważyć, że w etyce prawniczej wśród osób wykonujących zawody prawnicze nie ma jednoznacznego rozumienia pojęcia dylematu. Co więcej, prawników rozstrzygających o pojawiających się w ich praktyce problemach etycznych, nie odwołuje się bezpośrednio do tego pojęcia, lecz bazuje na różnego rodzaju intuicjach. Często jest to z emocjonalnymi i subiektywnymi podejściami do zaistniałych w trakcie wykonywania zawodu problemów.

Tymczasem w etyce pojęcie dylematu ma określone znaczenie. Rozumie się przez nie takie sytuacje konfliktu obowiązków czy zobowiązań, w których wybór jednego sposobu postępowania prowadzi w sposób konieczny niemożliwego postępowania i tym samym doprowadza do wyrządzenia określonego zła, a zarazem wybór jednego ze sposobów postępowania jest konieczny. Z sytuacji dylematu wynika zawsze równie problem wyrządzonego z konieczności zła i odpowiedzialności moralnej za nie, a więc problem „brudnych ręk”. Są to więc swego rodzaju sytuacje bez wyjścia, nie mające na pierwszy rzut oka dobrego rozwinięcia.

Powołany zespół badawczy przeanalizuje wybrane gałęzie prawa – prawo cywilne i handlowe, prawo karne, prawo rodzinne i opiekuńcze, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo konstytucyjne – w poszukiwaniu przypadków dylematów prawników. Celem tych badań jest zrekonstruowanie pojęcia i rodzajów dylematów etycznych występujących w ramach poszczególnych dogmatyk. Bez wątpienia inaczej będą wyglądały dylematy na płaszczyźnie prawa karnego, a inaczej na płaszczyźnie prawa cywilnego. Podobnie rzecz ma się z uwzględnieniem wykonywanego zawodu w ramach poszczególnych gałęzi. W tym przypadku zespół zidentyfikuje i uporządkuje poszczególne typy dylematów w ramach danej gałęzi, ale dla różnych zawodów prawniczych. Trudno bowiem nie zauważyć, że nawet w ramach tej samej gałęzi prawa inne będą dylematy sędziego, a inne dylematy adwokata.

W konsekwencji najprawdopodobniej okaże się, że pojęcie dylematu, którym posługują się prawnicy dla wyrażenia swojego do wiadczenia moralnego związanego z wykonywaniem zawodu jest o wiele szersze niż używane w etyce. Obejmuje więc ono nie tylko dylematy etyczne w ścisłym znaczeniu tego słowa, ale także wiele innych sytuacji, która prawnikom zdają się moralnie trudne lub wątpliwe.

Projekt ma charakter interdyscyplinarny. Analizy kilku gałęzi prawa musi skutkować przyjęciem i wykorzystaniem kilku metod badawczych charakterystycznych dla różnych dyscyplin naukowych. Warto odnotować, że wśród badanych gałęzi prawa są gałęzie należące do prawa publicznego, jak i prawa prywatnego. W zakresie rekonstrukcji pojęcia dylematu i jego przypadku w poszczególnych gałęziach prawa, zespół badawczy oprze się na metodach analitycznych, stosowanych w teorii i filozofii. W drugiej części analizy natomiast zespół będzie posługiwał się metodami charakterystycznymi dla metaetyki.

Podstawowym powodem, dla którego zespół uznał konieczność podjęcia się przedmiotowej analizy jest wspomniana potrzeba przedstawienia uniwersalnego pojęcia dylematu etycznego dla osób wykonujących zawód prawnika praktyka. Jednakże w związku z przyjęciem celu w postaci zaprezentowania kontynentalnego podejścia do dylematu etycznego przez osoby wykonujące zawody prawnicze w kulturze *civil law*, zespół badawczy nie tylko usystematyzuje pojawiające się dylematy etyczne w różnych gałęziach prawa, ale także wykaże ich różnice w dwóch głównych systemach prawnych (*civil law* a *common law*). Dylematy etyczne kontynentalnego prawnika wykonującego zawód prawniczy mogą stanowić istotne źródło wiedzy i inspiracji dla prawnika z innego systemu prawnego.

Warto także zauważyć, że w przypadku zrealizowania projektu, jego efekty będą miały znaczenie nie tylko dla etyki prawniczej rozumianej jako obszar prawoznawstwa, ale także dla dydaktyki etyki prawniczej w Polsce. Przyjęcie pewnego uniwersalnego modelu dylematu, lub teoretyczne stwierdzenie nieadekwatności obecnie występującego podejścia do sytuacji problematycznych podczas wykonywania zawodów prawniczych będzie pomocne dla budowania określonego modelu dydaktycznego.

Szczególnie istotne jest stworzenie podstaw do realizacji tzw. metody perwazywnej w edukacji etycznej prawników, a więc uwzględnienia zagadnień etyki prawniczej w dydaktyce poszczególnych gałęzi prawa. Metoda ta opiera się na założeniu, że dylematy prawników powiązane są z poszczególnymi gałęziami prawa i na ich gruncie należy je prezentować.